

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Škola:	Střední škola obchodní, České Budějovice, Husova 9
Projekt MŠMT ČR:	EU PENÍZE ŠKOLÁM
Číslo projektu:	CZ.1.07/1.5.00/34.0536
Název projektu školy:	Výuka s ICT na SŠ obchodní České Budějovice
Šablona III/2:	Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT
Číslo šablony:	VY_32_INOVACE_CJL_679
Předmět:	Český jazyk a literatura
Tematický okruh:	Gramatické tvary a konstrukce
Autor, spoluautor:	Mgr. Markéta Macháčková
Název DUMu:	Slovesa
Pořadové číslo DUMu:	19
Stručná anotace:	Výukový materiál se zabývá problematikou sloves a především jejich mluvnickými kategoriemi. Materiál přináší přehled všech mluvnických kategorií sloves. Součástí materiálu je také test, který shrnuje získané poznatky.
Ročník:	4.
Obor vzdělání:	63 – 41 – M/01 Ekonomika a podnikání
Metodický pokyn:	Žáci použijí snímky s úkoly a závěrečným testem, které slouží k procvičení látky.
Výsledky vzdělávání:	Žák se orientuje se ve výstavbě textu.
Vytvořeno dne:	26. 8. 2013
Pokud není uvedeno jinak, uvedený materiál je z vlastních zdrojů autora.	

Slovesa

Slovesa

- vyjadřují činnost, děj nebo stav určitého jména
- časují se
- ve větě jsou nejčastěji přísudkem, ale mohou zastávat i funkce jiných větných členů (např. podmět, předmět atd.)
- dělí se na 2 skupiny:
  1. *slovesa ve tvaru určitém* – lze u nich určit mluvnické kategorie
  2. *slovesa ve tvaru neurčitém* – nelze u nich určit mluvnické kategorie

Mluvnické kategorie sloves

- u sloves určujeme tyto mluvnické kategorie:
  - Osoba
  - Číslo
  - Čas
  - Způsob
  - Rod
  - Vid
  - Třída
  - Vzor

Kategorie osoby a čísla

- osoba a číslo vyjadřuje shodu podmětu s přísudkem
- rozlišujeme 3 osoby v čísle jednotném a 3 osoby v čísle množném

Kategorie času

- vyjadřuje slovesného děje k okamžiku promluvy
- rozlišujeme:
  - čas přítomný – děj probíhá v okamžiku promluvy
  - čas minulý – děj proběhl před okamžikem promluvy
  - čas budoucí – děj proběhne po okamžiku promluvy

Kategorie způsobu

- vyjadřuje vztah mluvčího ke skutečnosti
- rozlišujeme:
  - způsob oznamovací – skutečnost oznamuje, konstatuje, informuje o ní
  - způsob rozkazovací – vyjadřuje rozkaz, příkaz, pokyn
  - způsob podmiňovací – vyjadřuje nereálnost děje

Kategorie rodu

- vyjadřuje to, zda je činitel děje podmětem nebo není
- rozlišujeme:
  - rod činný – podmět je původcem děje
  - rod trpný – činitel je jiným větným členem než podmětem

Kategorie vidu

- vid vyjadřuje to, že existují 2 podoby slovesa se stejným významem
- vyjadřuje ukončenost nebo neukončenost děje
- rozlišujeme:
  - dokonavost – děj je ukončený
  - nedokonavost – děj je neukončený

Kategorie třídy

- slovesa se dělí do 5 tříd – zařazení ke třídě určuje tvar slovesa ve 3. osobě č. jednotného
- rozlišujeme:
  - 1. třída – zakončení –e-
  - 2. třída – zakončení –ne-
  - 3. třída – zakončení –je-
  - 4. třída – zakončení –í-
  - 5. třída – zakončení – á-

Kategorie vzoru

- ke každé třídě patří určité vzory:
  - 1. třída – nese, bere, maže, peče, tře
  - 2. třída – tiskne, mine, začne
  - 3. třída – kryje, kupuje
  - 4. třída – prosí, trpí, sází
  - 5. třída – dělá

Závěrečný test

1. Přepište slovesa do infinitivu
2. Určete třídu a vzor
  - a) Bolely mne zuby.
  - b) Trpěli tím všichni.
  - c) Stravenky se vracely u pokladny.
  - d) Ty šaty jim velmi slušely.

3. Utvořte rozkazovací způsob

a) semlít	d) nebrat
b) přihlásit se	e) utkat se
c) nebát se	f) pomoct

Řešení závěrečného testu

1.

- a) bolet   b) trpět   c) vracet d) slušet

2.

- a) bolely – 4. třída, vzor trpí
b) trpěli – 4. třída, vzor trpí
c) vracely – 4. třída, vzor sází
d) slušely – 4. třída, vzor trpí

3.

a) semel	d) neber
b) přihlas se	e) utkej se
c) neboj se	f) pomoz

Použitá literatura

HLAVSA, Zdeněk. Český jazyk pro střední odborné školy a studijní obory středních odborných učilišť všech typů. 2. přeprac. vyd., v SPN 1. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 1996, 278 s. ISBN 80-859-3730-1

MUŽÍKOVÁ, Olga. *Odmaturuj! z českého jazyka: rozšířené vydání doplněné o praktickou část. 3.*, dopl. vyd. Brno: Didaktis, c2007, 168 s. ISBN 978-80-7358-082-7.